

Iesniegts/Submitted: 27.09.2021

LATVIEŠU VALODAS NOZĪME KONSTITUCIONĀLĀS IDENTITĀTES KONTEKSTĀ

Sanita Osipova
sanita.osipova@lu.lv

*“Lai dzīve drūma vai skaista,
Tas, kas bieži mūs šķir,
Nedrīkst būt lielāks, kā ir
Tas, kas mūs saista.”¹*

Aspazija

Atslēgvārdi: konstitucionālā identitāte, latviešu valoda, valodas lietojums

Rakstā analizēta valodas loma konstitucionālās identitātes veidošanā un saglabāšanā. Raksta sākumdaļā autore skaidro jēdziena “konstitucionālā identitāte” ģenēzi, sīkāk analizējot latviešu valodu kā konstitucionālās identitātes būtisku sastāvdaļu. Seko latviešu valodas politikas un juridiskā statusa izklāsts. Autore norāda uz latviešu valodas kā pilnvērtīgas valsts valodas, kurā iespējams sazināties visās jomās, apdraudējumu, ko rada pretruna starp valsts noteiktajām stingrajām latviešu valodas lietošanas prasībām izglītībā un tikpat stingriem (kaut netiešiem) svešvalodu lietošanas rosinājumiem zinātnē. Autore secina, ka vieglprātīgai attieksmei pret latviešu valodu zinātnē var būt tālejošas sekas, kas var apdraudēt mūsu nācijas identitāti nākotnē, ja atsevišķās jomās nebūs leksikas, lai sazinātos latviešu valodā.

Mūsdienās ir būtiski analizēt, kāda ir konstitucionālo vērtību korelācija ar nacionālas valsts pastāvēšanu, skatot to no latviešu valodas kā valstiskas vērtības un konstitucionālās identitātes pamata skatupunkta.

Gadsimtu gaitā vērtības savos darbos ir pētījuši daudzi zinātnieki: teologi, filozofi, politologi, literatūras zinātnieki, arī juristi. Taču pat tad, ja sabiedrībā nepastāv zinātne, kas apzināti definē vērtības, tās pastāv sabiedrības kultūrā kā pamats cilvēku kopdzīvei. Sa-

biedrības pastāvēšanas pamatu veido saziņa un sadarbība. Šīs sadarbības un pat visas kopdzīvošanas jēgu, augstāko mērķi nosaka vērtības, proti, tas, ko mēs kā sabiedrība un katrs atsevišķs indivīds gribam sasniegt, izveidot, pasargāt. Sadarbības pastāvēšana ilgtermiņā ir iespējama tikai ar nosacījumu, ka pastāv normu struktūra, kas nosaka mūsu darbības pieļaujamus modeļus, harmonizē sadarbību, padara to mērķtiecīgu. Vērtības organizē cilvēkus sociālai dzīvei, sniedzot

priekšstatu par labo un ļauno, patieso un ap-
lamo, nozīmīgo un nesvarīgo, to, ko var upu-
rēt, un to, kā dēļ vajag upurēties. Normas,
tostarp tiesību normas, tiek veidotas, lai aiz-
sargātu vērtības.

Runājot par kolektīvām vērtībām, būtiski minēt, ka tiesību doktrīnā un judikatūrā pēdējās desmitgadēs ir parādījies jauns jēdziens, lai apzīmētu kādas nācijas tiesību pamatu — valsts konstitucionālā identitāte. Līdz šim konceptam Eiropas tiesiskā doma ir nonākusi pakāpeniski. Šarls Luijs Monteskjē (*Charles-Louis de Secondat, Baron de La Brède et de Montesquieu*, 1689–1755) 18. gadsimtā definēja ideju par nācijas garu jeb mentalitāti, kas noteic ikvienas tautas dzīvi, tostarp valsts iekārtu un tiesības. Frīdrihs Karls fon Savinji (*Friedrich Karl von Savigny*, 1779–1861) 19. gadsimtā pētīja “tautā valdošo tiesību garu jeb izjūtu” un Hanss Kelzens (*Hans Kelsen*, 1881–1973) 20. gadsimtā rakstīja, ka valsts tiesiskā kārtība izriet no pamatnormas, savukārt, 20. un 21. gadsimta mijā juristi secināja, ka to nosaka valsts konstitucionālā identitāte. Vienlaikus aizvien plašāk tiek runāts par konstitucionālo patriotismu kā pamatu nācijas konstitucionālajai identitātei. Konstitucionālais patriotisms apvieno nāciju uzticībā konstitūcijai kā kopīgu vērtību nesējai.

Eiropas tiesību filozofijā var izsekot šo konceptu pēctecīgai attīstībai. Tie nav savstarpēji izslēdzoši, bet gan papildinoši koncepti. Lai gan jēdziens “konstitucionālā identitāte” bagātināja latviešu jurisprudenci tikai 2012. gadā, tomēr tiesību doktrīna, kas virzīta uz nācijas patības jeb mentalitātes juridisku aizsardzību, Latvijā arī iepriekš ir attīstījusies kopsolī ar Eiropas jurisprudences virzību, ja neskaita pārrāvumu padomju okupācijas gados.

Pēdējā desmitgadē ir bijušas plašas diskusijas par to, kas ir Satversmes kodols jeb mūsu valsts galvenās konstitucionālās vērtības, kurās balstīts Latvijas valstiskums. Visplašāko rezonansi sabiedrībā guva Valsts

prezidenta izveidotās Konstitucionālo tiesību komisijas 2012. gada atzinums “Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu”². Liela vēriba šajā atzinumā bija pievērsta valsts konstitucionālajai identitātei, uzsverot, ka valstī pastāv konstitucionālās vērtības, kas ir konkrētās nācijas pamatvērtības, jo nosaka valsts patību jeb identitāti.

Tātad katras valsts būtību nosaka konstitucionālās pamatvērtības. Šīs pamatvērtības pastāv tautas apziņā un vieno tautu, bet to aizsardzībai, kā arī tiesiskās noteiktības labad tās tiek fiksētas konstitūcijā. Arī valsts simboli ir kolektīvas vērtības, kas vieno sabiedrību, piesaistot to valstij un paužot valstsgribu, un tāpēc arī pieder pie valsts konstitucionālās identitātes. Proti, karogs, himna, ģerbonis materializē un iezīmē sociālo kopību. Attieksme pret valsts simboliem ļauj spriest par personas attieksmi pret savu valsti un tautu, kas citādi lielākoties paliek sabiedrībai slēpta.

Konstitucionālo identitāti, kas nāciju vieno apziņas līmenī, visupirms to juridiski nostiprinot, var aizsargāt likumdevējs, izvēršot pamatvērtību saturu konstitūcijā, konstitucionālajos likumos un arī likumos. Latvijas Republikas konstitucionālo identitāti raksturo nāciju vienojoši simboli, kas vienlaikus ir konstitucionālas vērtības. Kā būtiskākā no tām jāmin latviešu valoda. Prof. Ina Druviete raksta: “Latviešu valoda arī 21. gadsimtā atspoguļo tautas vēsturi, kultūru un valodu kontaktu aspektā: tā ir neatņemama tautas dvēseles jeb, mūsdienu terminoloģijā, nacionālās identitātes daļa.”³

Valoda, kurā veidojas un materializējas doma, ir viens no atskaites punktiem ikvienas sabiedrības izveidei un pastāvēšanai. Valoda ir eksistenciāli svarīga ikvienai personai. Valoda pilnveido cilvēku no bioloģiskas būtnes par sociālu būtni, dodot iespēju saziņai ar citiem cilvēkiem, liekot pamatu domāšanai, veidojot cilvēka personību. Valodas apgūšana palīdz personai iekļauties sabiedrībā. Personas valoda apkārtējiem sniedz plašas

zināšanas par runātāju: ļauj saprast personas saknes, proti, no kura reģiona tā nāk, izglītības līmeni, varbūt pat nodarbošanos, gaumi, takta un humora izjūtu. Runātāja valodas lietojums ļauj sabiedrībai nošķirt “savējo”, kurš runā dzimtajā valodā, no tā, kam tā ir svešvaloda. Niklass Lūmans (*Niklas Luhmann*, 1927–1998) rakstīja, ka “sabiedrība nav spējīga iziet ārpus tām robežām, kuras tiek nospraustas valodā”⁴. Valoda neapšaubāmi ir būtisks sabiedrības raksturlielums, saliedētājs un vērtība, kas ļauj nodrošināt sabiedrības ilgtspējību.

Savukārt, valsts valoda līdztekus citām valodas sociālajām funkcijām veic arī specifiskus valstiski svarīgus uzdevumus, jo nodrošina valsts funkcionēšanu un komunikāciju starp personu un valsti. Proti, valsts valoda visupirms ir konstitūcijas, likumu, pārvaldes un justīcijas valoda. Vienlaikus valsts valoda nodrošina sabiedrības integrāciju, radot iespēju sabiedrības locekļiem savstarpēji komunicēt visiem saprotamā valodā. Lai persona varētu pilnvērtīgi līdzdarboties sabiedriskajās norisēs, valsts pienākums ir veidot izglītības sistēmu, kurā apmācība notiek valsts valodā. Ideoloģiski izglītība raksturojama gan kā pamattiesības, gan kā instruments, kas ļauj personai iekļauties pilsoniskajā sabiedrībā un īstenot savas pamattiesības.

Lai gan valoda ir būtiska nacionālās un arī konstitucionālās identitātes daļa, noteiktu sociālu procesu dēļ, kas noris postmodernajā sabiedrībā, valsts valoda tiek apdraudēta kā lielās, tā mazās valstīs. Ja lielu nāciju varētu raksturot kolektīva pašpietiekamības un pašvērtības apziņa, tad mazu nāciju bieži vieno bailes pazust, izšķīst lielajās nācijās, zaudējot savu valodu un caur to — savu patību. “Mūsu misija (ir) izdzīvot kā tautai,” Lietuvas Republikas simtgadi sagaidot, teica Biržu pilsētas mērs Valdemārs Vaļkūns (*Valdemaras Valkiūnas*, dz. 1959). Šī atziņa kodolīgi raksturo visu emocionālo spektru, kas valda nelielām nācijām piederīgu cilvēku domās un jūtās.

Tomēr mūsdienās var būt apdraudēta arī lielas nācijas valoda. To nosaka globalizācijas procesi. No vienas puses, pasaulē atkal ir sākusies “lielā tautu staigāšana”, bet, no otras puses, saziņai tīmeklī nav robežu. Globalizācija nozīmē arī personu saziņu bez robežām. Tā bagātina cilvēkus, taču vienlaikus ietekmē valodas lietojumu. Piemēram, apdraudējumu kādai valodai varētu radīt liels skaits šīs valodas lietotāju, kuriem tā nav dzimtā valoda. Šobrīd angļu valoda ir dzimtā valoda 400 miljoniem cilvēku, bet 1,4 miljardiem cilvēku tā ir pirmā svešvaloda. Sazinoties savā starpā runātājiem, kam angļu valoda ir svešvaloda un valodas zināšanas nav pietiekamas, lai sazinātos korektā valodā, notiek atkāpšanās no gramatikas likumiem un atteikšanās no valodas bagātā vārdu krājuma, vārdu lietošanas pārnestā nozīmē, proti, — notiek valodas vulgarizācija. Tas, ka valodu lieto milzīgs skaits cilvēku, kuri šo valodu īsti nepārvalda, var valodas “plašo plūdumu” sašaurināt līdz skopam minimumam, ko lieto gramatiski nepareizās formās.

Ja lielu nāciju varētu satraukt zināms apdraudējums tās valodas pienācīgam lietojumam, tad maza nācija baidās savu valodu zaudēt. Savukārt, valodas zaudēšana nācijai nozīmētu patības zaudēšanu, jo zustu būtiska daļa kultūras mantojuma, kas ir verbālā formā: folklorā, literatūrā, kinofilmās, dziesmu lirika. Turklāt arī visa jurisprudences, tiesību normas, judikatūra un doktrīna, ir verbāli formulēta.

Latviešu nācija ir maza. Runātāju skaits latviešu valodā, kuriem tā ir dzimtā valoda, sasniedz aptuveni 1,5 miljonus. Vēsturiski mēs ilgi esam bijuši pakļauti citu tautu kundzībai. Tas ir ietekmējis arī valodas attīstību un lietojumu. No 13. gadsimta līdz pat 19. gadsimta beigām lielākajā daļā Latvijas teritorijas valsts valoda bija vācu, bet 19. gadsimta beigās, kad Krievijas impērijā tika uzsākti valsts centralizācijas un rusifikācijas procesi, par valsts valodu kļuva krievu valoda. Rusifikācijas politika Baltijā skāra

visas sabiedrības dzīves jomas, apdraudot latviešu valodas turpmāku pastāvēšanu. 1918. gadā tika dibināta Latvijas valsts, latvieši kļuva par valstsnāciju, bet latviešu valoda — par valsts valodu. Jau valsti dibinot, bija skaidrs, ka latviešu valoda kļūs par pilnvērtīgu nācijas valodu tikai tad, ja latviski būs iespēja sazināties visās sabiedrisko attiecību jomās: politikā, zinātnē, kultūrā, sadzīvē utt. Ja valoda nespēj nodrošināt kaut vienu no sabiedrisko attiecību jomām ar pietiekamu vārdu krājumu, tad saziņai nākas izmantot citas valodas jēdzienus vai arī pilnībā jāpāriet uz saziņu citā valodā. Tas ir būtisks apdraudējums ikvienai valodai. Laikā, kad citu nāciju valodas tika plaši lietotas valsts iestādēs un izglītībā, latviešu valoda no šī sabiedrisko attiecību lauka bija izslēgta. Latviešu valodai neilgā laikā bija būtiski jāpapildina vārdu krājums ar jauniem jēdzieniem, citastarp zinātnē un politikā. Tāpēc viens no jaunās valsts uzdevumiem bija nacionālas augstskolas dibināšana, kas attīstītu latviešu valodu visās zinātnes nozarēs un sagatavotu jaunus speciālistus, kas savus amata pienākumus varētu veikt latviešu valodā.

Tomēr arī pēc valsts dibināšanas valsts konstitucionālajos orgānos un iestādēs līdzās latviešu valodai turpināja lietot arī bijušās valsts valodas — vācu un krievu. Jau 1932. gadā, lai sekmētu latviešu valodas lietošanu valsts pārvaldē, tika izdoti "Noteikumi par valsts valodu", kuri regulēja: "Valsts valodas lietošana obligatoriska armijā, flotē un visās pārējās valsts un pašvaldības iestādēs un uzņēmumos, kā arī atsevišķu pilsoņu un juridisko personu satiksmē ar tām."⁵ Taču, vērtējot situāciju valstī un ievērojot minoritāšu tiesības, sekoja atrunas, kas pieļāva krievu un vācu valodas lietojumu.

Tikai pēc Kārļa Ulmaņa nākšanas pie varas latviešu valoda kļuva par vienīgo valodu, kurā sazinājās valsts iestādēs. Taču jau dažus gadus vēlāk padomju okupācija radīja jaunu rusifikācijas vilni. Turēšanās pie savas valodas latviešiem nozīmēja palikšanu latvietībā.

Tas notika par spīti tam, ka padomju vara bija izveidojusi "tautu sakausesšanas katlu", kurā visām padomju tautām bija jāsakūst vienotā padomju tautā, kas runā krievu valodā.

Latviešu vēsturiskajai pieredzei valodas jomā bija nozīme, 1990. gadā veidojot atjaunotās Latvijas Republikas valodu politiku, ar sevišķu rūpību aizsargājot latviešu valodu kā valsts valodu.

Latvijas likumdevējs valsts valodu konstitucionāli ir aizsargājis divkārt: 1998. gada 15. oktobrī, papildinot Satversmes 1. nodaļas 4. pantu ar pirmo teikumu⁶, kā arī 2014. gada jūnijā, pievienojot Satversmei jaunu ievadu, kurā noteikta "latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda"⁷. Tā bija likumdevēja atbilde uz tā saucamo "valodas referendumu" jeb 2012. gada tautas nobalsošanu par likumprojektu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē", kas paredzēja piešķirt krievu valodai otras valsts valodas statusu. Šis referendums apliecināja latviešu valodas kā nāciju apvienojošas konstitucionālas vērtības nozīmi⁸. Referendumā piedalījās 70,5% balsstiesīgo, no kuriem par otras valsts valodas statusa piešķiršanu krievu valodai nobalsoja 24,9% vēlētāju, bet pret — 74,8%.⁹ Referenduma rezultāti aktualizēja jautājumu par latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu, kas pieder pie Satversmes negrozāmā kodola un veido Latvijas Republikas konstitucionālo identitāti.

Satversmes tiesa jau 2001. gadā uzsvēra: "[i]evērojot latviešu valodas kā valsts valodas nostiprinājumu Satversmē, kā arī to, ka globalizācijas apstākļos Latvija ir vienīgā vieta pasaulē, kur var tikt garantēta latviešu valodas un līdz ar to arī pamatnācijas pastāvēšana un attīstība, latviešu valodas kā valsts valodas lietošanas jomas sašaurinājums valsts teritorijā uzskatāms arī par valsts demokrātiskās iekārtas apdraudējumu."¹⁰ Jāatzīmē arī tas, ka par latviešu valodu savu pilnvaru laikā rūpējās prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, un arī prezidents Egils Levits tur īpašu rūpi par valodu.

Viss iepriekšminētais apliecina Latvijas likumdevēja un konstitucionālās justīcijas pūles, aizsargājot valodu. Varētu šķist, ka Latvijas nācija un valsts ir darījusi visu, lai latviešu valoda kā vērtība būtu juridiski aizsargāta, lai tā varētu pildīt savu kultūrpolitisko misiju, proti, būt galvenā saziņas valoda Latvijas Republikā visās dzīves jomās. Taču diemžēl tā nav. Īpaši aktuāls ir jautājums par latviešu valodas lietojumu zinātnē, kas skatāms ciešā kopsakarā ar izglītību, jo pētniecība ir izglītības turpinājums. Savukārt, izglītība ir atkarīga no pētniecības rezultātiem, tostarp mācību grāmatām, kurās ir iekļauti jaunākajiem zinātnes atklājumiem atbilstoši jēdzieni latviešu valodā, tā sekmējot šo jēdzienu apgūšanu un lietošanu.

Pētot zinātniskās darbības normatīvo regulējumu, iezīmējas latviešu valodas apdraudējums globalizācijas iespaidā. Proti, apdraudējums latviešu valodas lietojumam un līdz ar to arī valodas attīstībai zinātnē izriet no normatīvā regulējuma, kuru noteikusi tā pati valsts, kas vienlaikus uzsver, ka mūsu nācijas galvenā vērtība ir latviešu valoda. Valsts ir veikusi virkni pasākumu, lai paplašinātu valsts valodas lietojumu izglītībā: ir pieņemts Valsts valodas likums¹¹, vairākus gadu desmitus cittaunieši bez maksas ir apguvuši latviešu valodu, aktīvi darbojas Valsts valodas centrs un Latviešu valodas aģentūra, pēctecīgi un apdomīgi lēni tiek reformētas skolu ar krievu mācību valodu programmas, lai pārietu uz mācībām valsts valodā, likumos ir ierobežojumi augstskolās docēt svešvalodās utt. Valsts mērķtiecīgi ir darbojusies, lai izglītības valoda valstī būtu latviešu valoda.

Vai tiešām šo valsts centienu rezultātā latviešu valoda pilnasinīgi nosedz visas dzīves jomas? Ne gluži, un pat ne izglītībā. Globalizētā pasaule diktē savus noteikumus. Latvijas augstskolas tiecas pēc starptautiskiem reitingiem, kurus var iegūt tikai, ja pētnieki publicē savus darbus angļu valodā tiešaistes zinātniskos laikrakstos. Zinātne ir kļuvusi par

precī, kas tiek piedāvāta pasaules tirgū. Šajā tirgū noiets ir pētījumiem angļu valodā. Bernards Sordē (*Bernard Sordet*, 1942–2021) secina: “[t]irgos ar stabiliu noietu nav jānopūlas ar pētniecību, ko iespējams delokalizēt citās valstīs.”¹² Savukārt, pētniecība nacionālās valodās ir greznība, ko var atļauties tikai bagātas valstis.

Latvijas zinātnes starptautiskā atpazīstamība pēdējo gadu desmitu laikā ir mērķtiecīgi sekmēta ar normatīvajos aktos iekļautām prasībām zinātniekiem. Kopš 21. gadsimta pirmās desmitgades valsts ir stimulējusi zinātniekus publicēt darbus svešvalodās recenzētos zinātniskos izdevumos. Lai šos procesus iedzīvinātu, aizvien vairāk tikusi ierobežota Latvijas zinātnieku akadēmiskā brīvība, brīvā izvēle, kur un kādā valodā publicēties.

Zinātnieku brīvības ierobežošana atsaukas arī uz valsts valodas lietojumu izglītībā, jo mazinās ne tikai zinātnisko publikāciju skaits latviešu valodā, bet arī mācību grāmatu skaits, kas vitāli nepieciešamas studijām latviešu valodā. Tā iespaidā jau šobrīd daudzās studiju programmās, gluži kā padomju laikos, latviešu valodā ir tikai lekcijas, bet visa studiju literatūra pamatā ir svešvalodās. Vienīgi LPSR (Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas) literatūra bija krievu valodā, bet tagad — pārsvarā angļu valodā. Visās zinātnes nozarēs aizvien ieviešas jauni jēdzieni, kas angļiski ir saprotami gan pasniedzējam, gan studentam. Tāpēc nav nepieciešamības tos tulkot latviski. Tas noved pie tā, ka atsevišķās zinātnes nozarēs latviešu valoda neattīstās pietiekami dinamiski vai neattīstās vispār. Publiskajā telpā arvien biežāk, ekspertiem diskutējot par savu nozari, līdz ar latviešu vārdiem saziņā “iezogas” angļu jēdzieni. Iemesls ir tāds, ka zinātnē, atklājot kādu jaunu fenomenu, starptautiskā līmenī tam piešķir apzīmējumu, taču latviskā nosaukuma tam vēl nav un, iespējams, arī nebūs. Sekas ir tālejošas: vispirms kavējas latviešu valodas attīstība kādā zinātnes nozarē, bet rezultāts ir stagnācija izglītībā

latviešu valodā šajā nozarē, un vēl pēc kāda laika speciālisti par darbu nespēs sazināties latviski...

Valstij ir jāapzinās, ka tā ir atbildīga ne tikai par izglītību valsts valodā, bet arī par zinātņi valsts valodā, jo bez zinātnes valsts valodā nav pieejama arī izglītība valsts valodā. Savukārt, ja realitātē ienāks jomas, kuras latviešu valoda nesasnies, tad agri vai vēlū tas radīs problēmas arī likumdevējam, kas mūsdienās regulē visas dzīves jomas no dzīvnieku labturības līdz atomenerģētikai.

Bet tiesiska valsts pagēr normu skaidrību likumos. Bez skaidras un pilnīgas valodas nebūs arī tiesiskas Latvijas valsts. Mūsu šibrīža vieglprātīgajai attieksmei pret latviešu valodu zinātnē var būt tālejošas sekas un ietekme uz mūsu valstiskumu, kuras šobrīd pat grūti prognozēt.

Ja nav izglītības, kas ietver arī mācību literatūru, un zinātnes latviešu valodā, ir apdraudēta Latvijas konstitucionālā identitāte, kura pastāv, sakņojoties latviešu valodā.

Avoti un piezīmes

- ¹ Aspazija. *Lirika*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1957, 359. lpp.
- ² Viedoklis "Par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu". Latvijas Republikas Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisija. Rīgā 2012. g. 17. sept. http://blogi.lu.lv/tzpi/files/2017/03/17092012_Viedoklis_2.pdf Sk. 2021. g. 4. nov.
- ³ Druviete I. Latviešu valoda pēc neatkarības atgūšanas: valodas situācija un valodas politika. Grām.: *Latvieši un Latvija. III sēj. Atjaunotā Latvijas valsts*. Jundzis T., Zemītis G. (zin. red.). Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013, 245. lpp.
- ⁴ Luman N. *Obscestvo kak sistema*. Moskva: Logos, 2004, s. 45.
- ⁵ Noteikumi par valsts valodu. Ministru kabineta noteikumi. Pieņemti 1932. g. 18. febr. *Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums*, Nr. 4. Rīga: [b. i.], 1932, 55. lpp.
- ⁶ Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē. Latvijas Republikas Saeima. Pieņemti 1998. g. 15. okt., spēkā no 1998. g. 6. nov. <https://likumi.lv/ta/id/50292-grozijumi-latvijas-republikas-satversme> Sk. 2021. g. 4. nov.
- ⁷ Grozījums Latvijas Republikas Satversmē. Latvijas Republikas Saeima. Pieņemts 2014. g. 19. jūn., spēkā no 2014. g. 22. jūl. <https://likumi.lv/ta/id/267428-grozijums-latvijas-republikas-satversme> Sk. 2021. g. 4. nov.
- ⁸ Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums Nr. 25 "Par 2012. gada 18. februāra tautas nobalsošanas rezultātiem". Centrālā vēlēšanu komisija. Pieņemts 2012. g. 23. febr., spēkā no 2012. g. 23. febr. <https://likumi.lv/ta/id/244539-par-2012gada-18februara-tautas-nobalsosanas-rezultatiem> Sk. 2021. g. 4. nov.
- ⁹ Centrālā vēlēšanu komisija. 2012. gada 18. februāra tautas nobalsošana par likumprojekta "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē" pieņemšanu. Balsotāju aktivitāte. <http://www.tn2012.cvk.lv/activities.html> Sk. 2019. g. 10. marts.
- ¹⁰ Spriedums lietā Nr. 2001-04-0103, 3.2. punkts. Latvijas Republikas Satversmes tiesa. Rīgā 2001. g. 21. dec. https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2001-04-0103_Spriedums.pdf Sk. 2021. g. 4. nov.
- ¹¹ Valsts valodas likums. Latvijas Republikas Saeima. Pieņemts 1999. g. 12. dec., spēkā no 2000. g. 1. sept. <https://likumi.lv/ta/id/14740-valsts-valodas-likums> Sk. 2021. g. 4. nov.
- ¹² Sordet B. *Iespējamā Eiropa*. Rīga: Mansards, 2014, 37. lpp.

Par autori

Prof. Dr. iur. **Sanita Osipova** ir Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesore, Satversmes tiesas priekšsēdētāja un Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekle. Sanita Osipova ir vairāk nekā 100 dažādu publikāciju autore par tiesību vēsturi, konstitucionālajām tiesībām, tiesību socioloģiju (piemēram, tiesību efektivitāti un juridisko kultūru) un jurista ētiku. Sanita Osipova ir Profesora Kārļa Dišlera fonda dibinātāja un asamblejas locekle. Fonda mērķi ir veicināt nacionālās valststiesību zinātnes attīstību, iesaistīt valststiesībās studentus un veicināt demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību nostiprināšanos sabiedrībā. Viņa ir arī starptautiskās Eiropas salīdzināmās tiesību vēstures asociācijas (ESCLH) biedre. 2021. gadā viņai piešķirta Latvijas Zinātņu akadēmijas Arveda Švābes vārdbalva Latvijas vēsturē par rakstu krājumu "Nācija, valoda, tiesiska valsts: ceļā uz rītdienu".

About the Author

Prof. Dr. iur. **Sanita Osipova** is a professor at the Faculty of Law, University of Latvia, the Chairwoman of the Constitutional Court and Corresponding Member of the Latvian Academy of Sciences (LAS). Sanita Osipova is the author of more than 100 publications on the history of law, constitutional law, sociology of law (such as the effectiveness of law and legal culture), and legal ethics. Sanita Osipova is the founder and member of the assembly of the Professor Kārlis Dišlers Foundation. The aims of the Foundation are to promote the development of the national science of state law, to involve students in state law, and to promote the strengthening of the values of a democratic state governed by the rule of law in society. She is also a member of the international European Society for Comparative Legal History (ESCLH). In 2021, she was awarded the Arveds Švābe Prize of the LAS in the history of Latvia for the collection of articles *Nation, Language, Rule-of-Law State: Towards Tomorrow*.

ROLE OF THE LATVIAN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF CONSTITUTIONAL IDENTITY

Sanita Osipova

sanita.osipova@lu.lv

Summary

Keywords: *constitutional identity, Latvian language, language use*

The article analyses the role of language in the formation and preservation of constitutional identity. At the beginning of the article, the author explains the genesis of the concept of 'constitutional identity', providing a more detailed analysis of the Latvian language as an essential part of constitutional identity. This is followed by an outline of the Latvian language policy and its legal status. The author points out the endangered state of the Latvian language as a full-fledged state language, in which it is possible to communicate in all fields, which is caused by the contradiction between the strict requirements for Latvian language use in education and the equally strict (albeit indirect) inducements for the use of foreign languages in science. The author concludes that a frivolous attitude towards the Latvian language in science can have far-reaching consequences, which might threaten the identity of our nation in the future if there are no vocabularies in certain areas to communicate in Latvian.